

فرصت مطالعاتی اخلاق پزشکی در مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران

سید حسن عادل^۱، اکرم حیدری^{*}

نامه به سردبیر

نیست، ولی زمان بسیاری را به خود اختصاص می‌دهند. به گونه‌ای که فرصت چندانی جهت ارتقای سطح دانش و تعمیق دانسته‌های مرتبط با تخصص فرد باقی نمی‌ماند و برای بعضی از عناوین مانند اخلاق پزشکی که به اعتقاد بسیاری از افراد جزء ملکات مادرزادی و ویژگی‌های شخصیتی محسوب می‌گردند که هیچ!!!!

پس اگر کسی خواستار آن نیست که عمر گرانبه‌ای خویش را با روزمره‌گی‌ها و در مواردی روز مردگی‌ها داد و ستد نماید، و به یکی از مهم‌ترین وظایف خویش که کوشش در جهت اعتلای علمی است بپردازد، باید اندیشه‌ی خویش را فراسوی آنچه هست، به جولان درآورده و به دنبال آنچه باید باشد، سیر دهد.

مرکز تحقیقات اخلاق و تاریخ پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران با ارائه‌ی دوره‌ی **فرصت مطالعاتی اخلاق پزشکی** در شاخه‌های مبانی اخلاق پزشکی، اخلاق بالینی و اخلاق در پژوهش، این امکان را فراهم نموده است تا جویندگان مروری دانش مربوط به اخلاق پزشکی، از آن بهره‌مند گردند. مگر امکان دارد که انسان در رانده‌های اخلاق پزشکی مرکز شرکت نماید و پس از آن بدون در نظر گرفتن مسائل اخلاقی بیماران خویش را ویزیت نماید؟

مگر ممکن است که انسان در کارگاه‌های اخلاق در پژوهش شرکت نماید و با کدهای اخلاقی آشنا شود و پس از

آنچه که با ذکر کلمه اخلاق پزشکی به ذهن اکثر پزشکان مبادرت می‌نماید، ویژگی‌هایی بیش از آنچه در مورد افراد غیر پزشک از نظر اخلاق مهم به نظر می‌رسد نیست؛ با این تفاوت که عواملی مانند اهمیت شغل پزشکی و ارتباط با افراد بیمار و رنجور و موقعیت اجتماعی پزشک، ویژگی‌های اخلاقی او را پررنگ‌تر جلوه می‌دهد. نمونه‌هایی از این ویژگی‌ها عبارتند از: خوش‌خلقی، سعه‌ی صدر، خوشرویی، خوش‌زبانی، تواضع، بی‌اعتنایی به دنیا و ... اما واژه‌ی اخلاق پزشکی (medical ethics) می‌تواند مفاهیمی ویرای آنچه بیان شد، را تداعی نماید. مفاهیمی مانند حقوق بیماران و همکاران، رازداری، تعارض منافع (conflict of interest)، حریم خصوصی، رضایت آگاهانه (informed consent)، اتانازی، اخلاق حرفه‌ای و ... که هر کدام اقیانوسی ژرف و ناشناخته را به دنبال دارد. آنچه باعث تغییر مفاهیم اخلاق پزشکی در ذهن می‌گردد - که صدالبته تغییری بسیار مطلوب است - چیزی نیست جز افزودن گوهرهای درخشان این علم نوپا به گنجینه‌ی معانی اعضای جامعه‌ی پزشکی. برای تحقق این امر مهم‌ترین منبع زمان است. ولی آنچه همگان اذعان دارند این است که پزشکان، مخصوصاً اعضای هیات علمی از هر سو به وسیله‌ی وظایف مختلف محاصره شده و هر روز در معرض پدیده‌ای نو از مسؤولیت‌های حرفه‌ای قرار می‌گیرند. هر چند که این موارد در بسیاری از اوقات خالی از لطف

^۱ استادیار دانشگاه علوم پزشکی قم، مرکز تحقیقات طب و دین

^{*} نشانی: قم، خیابان معلم جنوبی، شماره ۲، هشت‌متری گلستان، دانشکده‌ی پزشکی، تلفن ۰۲۵۱-۷۸۳۱۳۷۰

کلام بیان نشد، باعث گردید که فرصت مطالعاتی که در نیمسال اول سال تحصیلی ۸۹-۸۸ مورد استفاده قرار گرفت، پربارتر از آنچه تصور می‌رفت، باشد و انشاءالله منشأ خیرات جاریه و باقیات صالحات کلیه‌ی دست اندرکاران گرامی گردد. در انتها پیشنهاد می‌گردد تمهیدات لازم جهت گنجاندن واحد اخلاق پزشکی در درسنامه‌ی آموزشی دستیاران تخصصی و فوق تخصصی اعم از بالینی و غیر بالینی فراهم گردد.

هم‌چنین با توجه به بین‌رشته‌ای بودن علم اخلاق پزشکی، برقراری امکان استفاده از فرصت‌های مطالعاتی و دوره‌های مشابه برای کلیه‌ی علاقه‌مندان، می‌تواند گام مؤثری جهت توسعه و گسترش مؤلفه‌های مربوط باشد.

به نظر می‌رسد که به منظور استفاده‌ی بهینه از منابع موجود و نیل به اهداف مقدس مرکز وضع مقرراتی که کلیه‌ی دانشگاه‌ها ملزم به اجرای آن باشند، می‌تواند راهگشا باشد. به طور مثال، وجود یک کارشناس یا متخصص این رشته در برنامه‌های آموزشی از قبیل راندهای بالینی، گزارش صبحگاهی، ژورنال کلاب و مانند آن‌ها می‌تواند تأثیر بسزایی داشته باشد.

از جنابعالی و سایر همکاران محترم کمال تشکر و قدردانی خویش را اعلام نموده، توفیق روزافزون در جهت گسترش موازین اخلاقی در جامعه پزشکی را برای آن سروران آرزومندیم.

آن طرح پژوهشی ارائه نماید که حقوق بیماران را در نظر نگرفته باشد؟

مگر می‌توان تصور نمود که شخصی طرح‌های پژوهشی دیگران را از نظر اخلاقی داوری نموده و پیشنهاداتی جهت اصلاح داده است، از پیشنهادهای دیگران در مورد پژوهش‌های خویش استقبال نکند یا از ارائه‌ی پیشنهادهای اخلاقی به همکاران خویش دریغ ورزد؟

مگر می‌شود که انسان در ژورنال کلاب‌های مرکز شرکت کند و آرزوی برگزاری چنین کلاب‌هایی را در دانشگاه محل کار خویش ننماید؟

مگر قابل تصور است که انسان در کلاس‌های اخلاق حرفه‌ای شرکت کند و به حرفه و مسئولیت‌های حرفه‌ای خویش مانند گذشته بنگرد؟

مگر ممکن است که در کلاس‌های حقوق پزشکی شرکت جست و دیدگاهی غیر قابل مقایسه با قبل به حقوق و مسائل مرتبط پیدا نکرد؟

مگر امکان دارد که وضعیت اخلاق پزشکی در کشورهای دیگر را از زبان اساتید مرکز که خود آن را لمس نموده‌اند، شنید و جهت پرنمودن خلاءهای موجود تلاش نمود؟

و مهم‌تر از هر چیز مگر می‌توان ایمان، صداقت، پشتکار، ایثار، علوم دانشگاهی و حوزوی، ادب، حسن همکاری، فروتنی، اقتدار، جذابیت و را با هم در یکجا دید و در برابر آن سر تعظیم فرود نیاورد؟

موارد فوق به علاوه‌ی آنچه به دلیل احتراز از اطاله‌ی